

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 1беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

АУДИТОРИЯЛЫҚ САБАҚТАРҒА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫСТАРДЫҢ ҚҰРЫЛЫМЫ

Пәннің атауы: ЖКП 04 «Тіс-жақ жүйесінің анатомиясы, физиологиясы және биомеханикасы»

Мамандығы: 09110100- «Стоматология»

Біліктілігі: 4S09110102-«Дантист»

Курс: 1,2

Семестр: I, III

Бақылау түрі: емтихан

Барлық сағаттардың/кредиттердің жалпы жүктемесі KZ -216 сағат/9 кредит

Аудиториялық –38 сағат

Шымкент. 2023 жыл

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 2беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқауды әзірлеген:
 «Морфологиялық пәндер» кафедрасының оқытушысы: Умаров Д.Н.

Мамандығы: 09110100- «Стоматология» Біліктілігі: 4S09110102 -«Дантист» мамандығы
 бойынша оқу жұмыс жоспарының негізінде құрастырылған.

«Морфологиялық пәндер» кафедрасының мәжілісінде қаралды және ұсынылды.
 Хаттама № 1 «1» 09 2023 ж.

Кафедра меңгерушісі Ералхан А.Қ.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979- MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 3беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

Тақырып №1

1.Тақырып: Анатомия пәні және міндеттері. Адам эмбриогенезінің бастапқы сатылары. Остеология. Тірек-қимыл аппаратының жалпы анатомиясы. Сүйек ағза ретінде. Сүйектің құрылысы және дамуы. Қаңқаның дамуы мен құрылысындағы әлеуметтік және биологиялық факторлардың орны. Краниология. Бассүйектің жалпы анатомиясы және топографиясы. Адам бассүйегінің дамуы. Бет сүйектері: жоғарғы және төменгі жақсүйектер, әлпетсүйегі, мұрын, тандай, төменгі мұрын астаушасы, кеңсірік, тіласты және көз жасы сүйектері.

2. Мақсаты: Негізгі халықаралық анатомиялық терминдерді, білік пен жазықтықтарды үйрету. Тірек-қимыл жүйесінің құрылымдық ерекшеліктерін оқыту. Омыртқа бағанасына түсінің беру. Адам тұлғасындағы сүйектерді сипап сезу. Иық белдеуі, қолдың сүйектерінің еркін бөлігінің құрылысы: тоқпан жілік, білек, білезік сүйектері мен қол ұшы /басы/ сүйектерінің жалпы сипаттамасын білу. Аяқ сүйектерінің құрылысын зерттеу: жамбас, сан, асықты жілік, асықты жілік шыбығы сүйектері, табан сүйектері.

3. Оқу мақсаты: Негізгі халықаралық анатомиялық терминдерді, білік пен жазықтықтарды үйрету. Тұлға сүйектерін қаңқада, алдынан және жанынан қараған суреттерде танып, дәл таба білу арқылы еркін меңгеруді үйрету. Сүйектердің құрылысы жөніндегі теориялық білім мен дағдыны қаңқаны зерттеу арқылы бекіту. Білім алушыларға қаңқадан мойын, кеуде, бел омыртқаларының ерекшеліктерін табуды үйрету. Сегізкөз, құйымшақ. Төс, қабырғалардың құрылысы. Білім алушыларға қол сүйектерінің құрылысын қаңқада, алдынан және жанынан қараған суреттерге танып, дәл таба білу арқылы еркін меңгеруді үйрету

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Негізгі анатомиялық латын терминдерді атаңыз?
2. Адам денесінің білік пен жазықтық қимасын атаңыз
3. Қаңқаға анықтама беру
4. Сүйектердің жіктелуі
5. Бас сүйектің ми мен бет бөлімдеріне бөлінуі
6. Дененің сүйектерінің құрылымдық ерекшеліктері туралы айту.
7. Омыртқа бағанасының құрылысы, оның бөлімдері, функционалдық маңызы.
8. Омыртқа бағанасының вертикальды қалпына байланысты құрылысындағы ерекшеліктер.
9. Кеуде торының пішіндерінің конституционалды ерекшеліктері.
10. Кеуде торының құрылысының анатомиясы.
11. Бұғананың құрылысы ерекшелігі, және оң, сол жағын анықтау.
12. Қолдың еркін бөлігі сүйектерінің қаңқасы қандай бөліктерден тұрады?

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 4беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.

- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және

- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека<http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 5беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Маңдайға параллел бағытта өтетін жазықтық:

- а) Көлденең.
- б) Фронталді+
- в) Сагитталді
- г) Вертикалді
- д) Қиғаш

2. Дененің орталығы арқылы өтіп, оны екі симметриялық жартыға бөлетін жазықтық:

- а) фронталдық
- б) көлденең
- в) медиалдық
- г) орталық (медиандық) +
- д) латералдық

3. Қанқа қартаюның белгілері-...

- а) сүйектің сирек кездесуі+
- б) сүйектердің тығыздалуы
- в) шеміршектің үлкен мөлшерінің пайда болуы
- г) сүйек плиталарының санының артуы
- д) өскінді қалыптастыру

4. Түтік сүйектерінің ортаңғы бөлігінің атауы:

- а) диафиз+
- б) эпифиз
- в) метафиз
- г) апофиз
- д) диплоэ

5. Денесі мен түтікшелі сүйектерінің ұштары арасында орналасқан сүйектің бөлігінің атауы:

- а) диафиз
- б) эпифиз
- в) метафиз+
- г) апофиз
- д) диплоэ

6. Түтік сүйектерінің ұштарының атауы:

- а) диафиз
- б) эпифиз+
- в) метафиз
- г) апофиз
- д) диплоэ

7. Жауырын сүйегінің құрылымы қандай:

- а) түтікті
- б) қалыптан тыс
- в) тегіс+
- г) аралас
- д) әуе

8. Қайсысы құрылымы бойынша иық сүйегі:

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 6беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

а) түтікті+

б) ерінді

в) аралас

г) әуе

д) тегіс

9. Иық белдік сүйегі:

а) төс

б) жауырын+

в) иықты

г) шынтақты

д) сәулелі

10. Сегізкөз омыртқаларының саны:

A) 4

B) 5+

C) 7

D) 8

E) 12

11. Мисауытқа (бассүйектің милық бөлігі) жатады:

A) Маңдай сүйек+

B) Таңдай сүйек

C) Төменгі жақсүйек

D) Желбезек

E) Жоғарғы жақсүйек

12. Торлық (тесіктелген) табақшасыбарсүйек:

A) маңдайлық сүйек

B) көзжастық сүйек

C) сынатәрізді сүйек

D) кеңісірік (тор сүйек) +

E) мұрындық сүйек

13. Бассүйектің ең үлкен тесігі орналасқан сүйек:

A) маңдайлық

B) шекелік

C) шүйделік+

D) самайлық

E) бетсүйектік

14. Бассүйектің милық бөлігінің (мисауыттың) қызметі:

A) тыныс алу ағзаларының бастапқы бөлігін жабады

B) мидың орналасқан орны+

C) ас қорыту ағзаларының баспақы бөлігін жабады

D) дыбыс ағзаларының орналасқан жері

E) сезім ағзаларының орналасқан жері

15. Бассүйектің тақ сүйегі:

A) маңдайлық+

B) жоғарғы жақсүйек

C) таңдайлық

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SKMA -1979-	SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 7беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

D) самайлық

E) шекелік

16. Қабыршағы бар сүйек:

A) сынатәріздісүйек

B) тор сүйек

C) маңдай сүйек+

D) жауырын сүйек

E) шеке сүйек

17. Маңдайлық сүйектің анатомиялық түзілісі:

A) кеңсірік үсті (глабелла)+

B) көру өзегі

C) дөңгелек тесік

D) көзұя асты жиегі

E) қиғаш сызық

18. Сынатәрізді сүйектің анатомиялық түзілісі:

A) соқыр тесік

B) дөңгелек тесік+

C) шүйделік тесік

D) бет өзегі

E) мойындырық тесігі

19. Тіластылық өзек орналасқан:

A) шүйде сүйекте+

B) жоғарғы жақсүйекте

C) төменгі жақсүйекте

D) сынатәрізді сүйекте

E) таңдай сүйекте

20. Таңдай сүйектің өсіндісі:

A) бетсүйектік өсінді

B) көзұялық өсінді+

C) ұяшықтық өсінді

D) айдаршықтық өсінді

E) сынатәрізді өсінді

Есептер:

№1. Көшедегі жарақаттың салдарынан науқастың жүрегі тоқтап қалды

Жедел көмек қалай көрсетіледі және қанқаның қандай бөліктері әсер етеді?

Жауап: Төске ырғақты қозғалыстар арқылы жүрекке жасанды массаж жасау қажет

№2. Омыртқаның қысқа бифуруслы арқалық өскіндері бар, көлденең өсінділерде ұсақ тесіктер бар. Омыртқаны анықтаңыз?

Жауап: жатыр мойын омыртқасына тән

№3. Күрт құлаудың салдарынан жәбірленушінің білек сүйектерінің сынуы болды. Бұл жағдайда білектің алдыңғы бүйірінде паталогиялық қозғалғыштық байқалады. Жәбірленушіде қандай сүйектің сынуы байқалады?

Жауап: Зардап шеккен адамның шынтак сүйегі сынған.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 8беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

№4. Бір жасар балада рентгенологиялық суретте бассүйектің маңдай бөліміндегі ортаңғы сызығында саңылау байқалады. Оның себебі неде?

Жауап: Маңдай сүйек екі бөліктен дамиды, 2 жасқа таман метопикалық тігіспен бітіседі.

№5. Жол апатынан кейін зардап шеккен адамда мұрын жарақаттанды. Бұл жерде мұрын пердесінің сынуы байқалды. Бұл жағдайда қай сүйек зақымданған?

Жауап: Торлы сүйек пен өре сүйек.

№6. Операция кезінде хирург самай сүйектің астыңғы бетіндегі пирамидасында мойындырық тесікке бағытталған. Оператордың дұрыс емес әрекетінде қандай канал бұзылуы мүмкін?

Жауап: Оператордың дұрыс емес әрекетінде ұйқы артериясының өзегі бұзылуы мүмкін, арты қан кетуге соқтыруы ықтимал қанат таңдай шұңқырына төменгі көздік саңылау арқылы өтуі мүмкін

Тақырып №2

1. Тақырып: Артросиндесмология. Сүйектердің қосылыстары туралы түсінік.

Қосылыстардың дамуы. Сүйек қосылыстарының түрлері. Бас, тұлға сүйектер мен қол-аяқ сүйектердің қосылыстары. Қосылыстардың жасқа, жынысқа байланысты ерекшеліктері.

2. Мақсаты: Омыртқа бағанасының құрылысын, топографиясын, қызметтерін үйрену.

Буындардың қосылуын зерттеу. Тірек-қимыл жүйесінің құрылымын, қол сүйектерінің өзара және денемен қосылуын зерттеу. Жамбас сүйектерінің байланысын зерттеу. Төменгі аяқ сүйектерінің құрылымы мен функцияларының ерекшелігін зерртеу.

3. Оқу мақсаты: Студенттерді омыртқалы баған, мойын, кеуде, бел омыртқалары, құйымшақ және құйымшақ қосылыстарының жіктелуін білуге үйрету. Студенттерді атлант-шүйделік буынын, самай- төменгі жақсүйектік буынын, кеуде торын, төс-бұғана буынының құрылысын, қызметін білуді үйрету. Иық буынын, шынтақ буынын, білек сүйектерінің қосылыстарын табуға және көрсетуге үйрету

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Қосылыстардың жіктелуі.
2. Үздіксіз қосылыстардың түрлері.
3. Үздікті қосылыстардың түрлері, мысалдары.
4. Буындардың құрамды бөліктері.
5. Омыртқа бағанасы, сипаттамасы, маңызы.
6. Жалпы кеуде тор
7. Акромиальді-бұғана буындарының құрылысы
8. Иық буындарының құрылысы.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 9беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу. **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 10беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Омыртқа бағанасының артқа дөңестенген иілісі:

- A) Мойын лордозы
- B) Бел лордозы
- C) Кеуде кифозы+
- D) Қасаға симфизі
- E) Сколиоз

2. Омыртқа бағанасының алға қарай дөңестенген иілісі:

- A) Сегізкөз кифозы
- B) Бел лордозы+
- C) Кеуде кифозы
- D) Қасаға симфизі
- E) Сколиоз

3. Бүйірлік қисаюдың аталуы:

- A) Сегізкөз кифозы
- B) Бел лордозы
- C) Кеуде кифозы
- D) Қасаға симфизі
- E) Сколиоз+

4. Сүйектер арасында дәнекер тін орналасқан қосылыс:

- A) синхондроз
- B) синостоз
- C) синдесмоз+
- D) диартроз
- E) гемиартроз

5. Сүйектер арасында шеміршек тін орналасқан қосылыс:

- A) синхондроз+
- B) синостоз
- C) синдесмоз
- D) диартроз
- E) гемиартроз

6. Сүйектер арасында сүйектік тін орналасқан қосылыс:

- A) синхондроз
- B) синостоз+
- C) синдесмоз
- D) диартроз
- E) гемиартроз

7. Анатомиялық жеке орналасқан, бірақ бірге қызмет атқаратын буындар:

- A) қарапайым буындар
- B) күрделі буындар
- C) кешенді буындар
- D) үйлесімді буындар+
- E) жартылай буындар

8. Үш және одан да көп сүйектерден түзілген буын:

ONTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 11беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

- A) қарапайым буын
- B) күрделі буын+
- C) кешенді буын
- D) үйлесімді буын
- E) жартылай буын

9. Буындардың қосымша тетіктері:

- a) буындық бет
- b) буындық диск+
- v) буындық қуысы
- г) буындық қапшысы
- д) синовиалдық сұйықтық

10. Буындық диск болады:

- A) тізелік буында
- B) сирақ-асықтық буында
- C) кәрі жілік-білезік буынында+
- D) иық-кәрі жіліктік буында
- E) ұршық буынында

Есептер:

№1. Биіктіктен вертикальді құлаған адамда бел омыртқасында компрессиондық сынық болады. Омыртқа бағанасының бел бөлігіндегі лордоз үлкейеді. Бұл иілімнің үлкеюіне омыртқа бағанасының қай жалғамасының жарақаттануы әкеліп соқты.

Жауап: Омыртқа бағанасының бел бөлігінің лордозының үлкеюіне осы бөлімнің алдыңғы ұзын байламы бүтіндігінің бұзылуы алып келеді

№2. Шопар буынының сызығымен жарақатқа ұшыраған аяқты хирург алынуын жүргізу керек. Бұл белгіленген операцияны жүргізу үшін қай жалғаманы кесі керек?

Жауап: Аяқтың шопар буынында сызық жүргізу үшін екі айырық жалғаманы кесу керек (өкше-ладья тәріздес және өкше-текше тәріздес).

Тақырып №3

1. Тақырып: Миология. Бұлшықеттің онтогенезде дамуы. Бұлшықеттердің қосалқы аппараттары. Бұлшықет биомеханикасы. Бұлшықеттердің жіктелуі.

2. Мақсаты: Бұлшық еттердің құрылысы және оның қызметін зерттеу. Бұлшықеттің құрылысы мен қызметтерінің ерекшеліктерін, мойын шандырларын зерттеу. Кеуде бұлшықеттерінің құрылысы мен функциясының ерекшеліктерін, кеуде және артқы шандырларды зерттеу

3. Оқу мақсаты: Студенттерге бас бұлшықеттердің түрлерін, ымдау және шайнау бұлшықеттерінің шандырларының құрылысын муляждардан тауып, үйрету. Мойын бұлшықеттері мен фасциялық қабықшасын, мойынның тіласты сүйегінен жоғары және төмен орналасқан бұлшықеттерін, мойынның терең бұлшықетінің құрылысын муляждардан тауып, үйрету. Мойынның терең бұлшық еттері. Кеуде бұлшықеттерімен шандырларын, муляждармен

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ				SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 12беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

плакаттардан тауып, көрсетіп оны атау. Кеуде топографиясы. Арқа бұлшықеттерімен шандырлары.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Мимикалық бұлшықеттердің ерекшеліктері.
2. Мимикалық бұлшықеттердің, құрылысы, қызметі.
3. Шайнау бұлшықеттері, құрылысы, шандыры, қызметі.
4. Мойын бұлшықеттерінің жіктелуі.
5. Мойын бұлшықеттерінің шандырлары.
6. Мойын үшбұрышы
7. Жауырын-бұғана үшбұрыштары.
8. Төменгі жақсүйекасты үшбұрышы
9. Кеуденің жоғарғы бұлшықеттері.
10. Кеуденің терең бұлшықеттері.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
 - **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.
 - **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
 - қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.
 - **6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.**
- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SKMA -1979- SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11		
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 13беті		
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы					

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Бастың бұлшықеттері:
 - А) мойынның теріастындағы бұлшықеті
 - В) шайнау бұлшықеті+
 - С) үлкен кеуде бұлшықеті
 - Д) арқаның аса жалпақ бұлшықеті
 - Е) иықтың екі басты бұлшықеті
2. Мойынның беткей бұлшықеттері:
 - А) мойынның теріастындағы бұлшықеті+
 - В) шайнау бұлшықеті
 - С) үлкен кеуде бұлшықеті
 - Д) арқаның аса жалпақ бұлшықеті
 - Е) иықтың екі басты бұлшықеті
3. Жоғарғы жақ сүйекті көтеретін бұлшықет:
 - А) латеральды қанаттәрізді бұлшықет
 - В) самай бұлшықет+
 - С) ауыздың дөңгелек бұлшықеті
 - Д) ұрт бұлшықеті
 - Е) үлкен бет бұлшықеті
4. Төменгі жақ сүйектің тәждік өсіндісіне бекитін бұлшықет:
 - А) меншікті шайнау бұлшықеті
 - В) самай бұлшықеті+
 - С) медиальды қанаттәрізді бұлшықет
 - Д) латеральды қанаттәрізді бұлшықет

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 14беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

Е) ұрт бұлшықеті

5. Көзді жұматын мимикалық бұлшықет:

A) самай бұлшықет

B) меншікті шайнау бұлшықет

C) медиальды қанаттәрізді бұлшықет

D) латеральды қанаттәрізді бұлшықет

E) көздің дөңгелек бұлшықеттері +

6. Жоғары ерінді көтеретін бастың мимикалық бұлшықеті:

A) m.buccinator

B) m.levator labii superioris+

C) m.levator anguli oris

D) m.depressor labii inferioris

E) m.depressorangulioris

7. Бастың бұлшықеті қатысады.

A) сөйлеуге +

B) әкелуге

C) әкетуге

D) жазуға

E) бүгуге

8. Мимикалық бұлшықеттердің ерекшелігі:

A) теріге бекиді+

B) сүйектерден басталып, сүйектерге бекиді

C) жұтуға қатысады

D) бүгуге қатысады

E) жазуға қатысады

9. Басты бұрғанда вертикалды калыпта ұстайтын мойын бұлшықеті:

A) мойынның беткей бұлшықет

B) төсбұғана емізік тәрізді +

C) жақ – тіласты

D) қосқарыншалы

E) біз тіласты бұлшықеті

10. Тіл асты сүйегінен жоғарғы жататын бұлшықеттер:

A) жауырын-тіласты бұлшықет

B) қос қарыншалы бұлшықет+

C) төс-тіласты бұлшықеті

D) төс-тіласты бұлшықеті

E) төс –қалқанша бұлшықеті

Есептер:

№1. Мимикалық бұлшықеттердің ерекшеліктерін жасайтын: олардың фасциясының болмауы, сүйектен басталып, теріге байланатыны.Қай бұлшық еттің фасциясы болсын, сүйектен басталып, сүйекке байланады.

Жауап: Бұл бұлшық ет-ұрт бұлшықеті.

№2. Басы жарақаттанған адамда астыңғы жағы алға қозғала алмай қалды. Бұл қай бұлшықеттің жарақатынан болады?

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 15беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

Жауап: Астыңғы жақтың алға жылжымай дамуы. Латеральді қанаттың бұлшықетінің жарақаттануынан болады.

№3. Мойын аймағы жарақат алғанда қатты қан ақты, бұл ауалы эмболия асқынуымен аяқталды. Бұндай мойын аймағында жарақат болғанда не әсер етеді. Кеуде қуысындағы терең тыныстың болуы мойын ауа тамырлары

Жауап: Мойын аймағы жарақат алғанда мұндай асқынулардың пайда болуындағы ерекшеліктер

- мойын аймағында көп вена және артерия орналасқан.
- тыныс алуға көптеген бұлшықеттер қатысады.
- көп шандыр, тамырдың солуына жол бермейді.
- кеуде қуысының теріс тыныстың болуы, мойын тамырларының ауаны тартуға қажеттілік етеді.

Тақырып №4

1. Тақырып: Спланхнология. Ішкі ағзалар туралы ілімге кіріспе. Ас қорыту ағзаларына жалпы шолу. Ауыз қуысы, тіл, тістер. Сілекей бездері. Таңдай, жұтқыншақ, Өңеш, асқазан құрылысы, топографиясы, қызметтері. Ішектер топографиясы, бөліктері, қабырғаларының құрылысы. Бауыр, өт қабы, ұйқы безі, топографиясы, құрылысы, қызметі. Ішастар туралы түсінік. Іш астардың іш қуысындағы бөліктерге сай жолы /жүрісі/ мен топографиясы.

2.Мақсаты: Студенттерге ас қорыту жүйесін муляждарда,планшеттерде көрсетіп,табуды және атауды үйрету.Ішектер топографиясы, бөліктері, қабырғаларының құрылысы бүрлері зерттеу.Бауырдың, ұйқы безінің, өт қабының құрылысы мен қызметінің ерекшеліктерін, сегменттерін, топографиясын, құрылысы мен қызметін зерттеу.

3.Оқу мақсаты: Ауыз қуысы, тіл, тістер. Сілекей бездері. Таңдай, жұтқыншақ, өңеш, асқазан құрылысы, топографиясы, қызметтері.Ауыз қуысының қабырғалары мен ішіндегі ағзаларды зерттеу. Жұтқыншақ, өңеш, асқазанның құрылысын зерттеу.Студенттерге ішектер топографиясын, бөліктерін, қабырғаларының құрылысы бүрлерінің құрылысын муляждарды,плакаттарда тауып көрсетіп атау.Студенттерді муляждарда, планшеттерде бауыр , ұйқы безі, өт қабы, сегменттер, топография, құрылысы мен қызметтерін табуға, атауға және көрсетуге үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Ауыз қуысының қабырғаларын қандай ағзалар түзеді?
2. Тістің құрылысын айтыңыз. Тістің әртүрлі формалары немен ерекшеленеді?
3. Сүт және тұрақты тістердің шығу мерзімдерін атаңыз?
4. Сүт және тұрақты тістердің толық формуласын жазыңыз.
5. Тілдердің бетінде қандай бүртіктер бар?
6. Дәм бүртіктері қайсысында бар? Жіңішке ішек қандай ұзындықта және жуандықта болады.
7. Жалпы жіңішке ішектің сірлі қабығының қандай анатомиялық көрінісі бар.
8. Тоқ ішектің жіңішке ішектен құрылымы жағынан айырмашылығы
9. Бауырдың висцералды беті қандай мүшелермен жанасады.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASI «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 166-беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

10. .Өт қабының көлемі мен өлшемін атаңыз.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 17беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>

7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>

8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>

9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Бірінші тұрақты тіс жарылатын уақыт:

- а) 6-7 ай
- б) 2-3 жаста
- в) 6-7 жаста+
- г) 9-10 жаста
- д) 20 ай

2. Шықшыт безінің түтігі ашылады:

- а) тіласты бүртігіне
- б) тіласты қатпарына
- в) жұмсақ таңдайға
- г) ауыз кіреберісіне+
- д) ауыз қуысының түбіне

3. Төменгі жақсүйек асты безінің түтігі ашылады:

- а) ауыз кіреберісі
- б) төменгі ерінің жүгеншесі
- в) тіласты бүртігіне+
- г) бадамшаүстіндегі шұңқыр
- д) жұмсақ таңдай

4. Тілдегі жапырақтәрізді бүртіктер орналасқан:

- а) шекаралық жүлгенің және соқыр тесіктің алдында
- б) тілдің жиегінде+
- в) тілдің ұшында
- г) тіл арқашығының бетінде
- д) тілдің төменгі бетінде

5. Тілдің бадамшасы орналасқан:

- а) тіл жиегі
- б) тіл денесі
- в) тілдің төменгі беті
- г) тіл түбірі+
- д) тіл ұшы

6. Өңештің бөліктері:

- а) бас бөлігі
- б) қабырғашілік бөлігі
- в) кеуделік бөлігі+
- г) медиалді бөлігі
- д) аралық бөлік

7. Таңдайдың бөліктері:

- а) Қатты таңдай+
- б) Жоғарғы таңдай

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 186-беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

- в) Артқы таңдай
 г) Төменгі таңдай
 д) Алдыңғы таңдай
 8. Төменгі жақсүйекасты безінің түтігі ашылады:

- а) ауыз кіреберісіне
 б) төменгі ерін жүгеншігіне
 в) тіласты бүртігіне+
 г) бадамшаүстілік шұңқырға
 д) жоғарғы екінші азу тіс деңгейінде

9. Экзокринді бездер:

- а) шықшыт безі+
 б) қалқанша без
 в) гипофиз
 г) эпифиз
 д) бүйрекүсті безі

10. Тілдік бадамша орналасқан:

- а) тіл ұшынды
 б) тіл астында
 в) тіл түбірінде+
 г) тіл денесінде
 д) тіл жиегінде

Есептер:

№1. Стоматолог-дәрігер ауыз қуысын қарайды. Жұмысқа кіресер алдында тіл астына тампон салады. Неге бұл манипуляцияны жасайды?

Жауап: Сілекейді азайту мақсатында.

№2. Дәрігер-стоматолог тіске пломб салады. Ауыз қуысында сілекейдің жиналуын азайту үшін шықшыт безінің өзегінің тесігін жабу үшін тампонды қайда салуы керек?

Жауап: Дәрігер тампонды немесе дренаждық трубканы ауыз кіреберісіне салады.

№3. Балада үстіңгі және астыңғы күрек тістер түгелімен шықты. Баланың жасын анықта.

Жауап: 10-12 айлық бала

Тақырып №5

1. Тақырып: Тыныс алу ағзаларына жалпы шолу. Сыртқы мұрын. Мұрын қуысы. Көмей, кеңірдек. Бронх: құрылысы, қызметтері. Өкпе құрылысы, қызметті, топографиясы, қызметі. Көкірек аралық. Өкпеқап.

2. Мақсаты: Тыныс алу жүйесінің ерекшеліктерін, құрылысын және қызметін оқыту. Өкпе, құрылысы, топографиясы, қызметі. Өкпенің жиектері және сегменттері (оң және сол жақ) Өкпеқап, оның қойнауларын, көкірек аралық құрылысын, қызметін білу.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 19беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

3. Оқу мақсаты: Білім алушыларға тыныс алу жүйесінің препараттарын муляждарда көрсету.: Білім алушыларға тыныс алу жүйесінің препараттарын муляждарда көрсету.Өкпенің, өкпе қабының құрылысын, көкірекаралық бөлімдерін, ағзаларын оқып білу.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Тыныс алу ағзаларын атаңыз?
2. Балаларда жоғарғы тыныс алу жолдарында қабыну процесі жиі жүре ме?
3. Бронх ағашы және альвеолалық ағаш қандай қызмет атқарады?
4. Өкпе қалай дамиды?
5. Жоғарғы тыныс алу жолдарына не жатады
6. Төменгі тыныс алу жолдарына не жатады
- 7.Өкпе, құрылысы, топографиясы, қызметі
- 8.Плевра және плевра синусы.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 20беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Мұрын қуысының бөліктері:
 - а) тыныс алу және иіс сезу
 - б) тыныс алу және көру
 - в) тыныс алу және түйісуді сезу
 - г) иіс сезу және есту
 - д) иіс сезу және дәм сезу
2. Мұрындық жол – ...
 - а) мұрын қалқанының астындағы кеңістік
 - б) мұрын қуысының кіреберісі
 - в) мұрын-көзжасөзегінің тесігі
 - г) жоғарғы жақсүйектің маңдайлы өсіндісінің жанындағы жүлге
 - д) сынатәрізді сүйектің үлкен және кіші қанаттардың арасындағы саңылау
3. Көмей ... болып табылады:
 - а) тыныс алу жолы мен дауыс аппараты
 - б) тыныс алу және тірек-қимыл аппараты
 - в) ас қорыту және дауыс аппараты
 - г) несеп шығаратын жүйе мен дауыс аппараты
 - д) тынысалу және ас қорыту аппараты
4. Кеңірдек – ...
 - а) көмей мен басты бронхтардың аралығында орналасқан түтікті ағза
 - б) ауыз қуысы мен өңештің аралығында орналасқан түтікті ағза
 - в) бүйректің жоғарғы шетінде орналасқан ағза
 - г) бүйрек пен несеп қуықтың аралығында орналасқан түтікті ағза
 - д) өкпелердің аралығында орналасқан үлесті ағза

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 21беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

5. Кеңірдек айырығы – ...

- а) кеңірдектің екі негізгі бронхтарға бөлінген жері
- б) көршілес шеміршектік жартылай сақиналардың аралығындағы дәнекер тіндік табақша
- в) кеңірдектің сыртқы қабығы
- г) кеңірдек қабырғасының қаппағы
- д) кеңірдектің қолқамен қиылысқан жері

6. Мұрын қуысында ... мұрын жолы орналасқан.

- а) үш
- б) екі
- в) төрт
- г) бес
- д) бір

7. Төменгі мұрын жолына ... ашылады.

- а) мұрын-көзжас өзегі
- б) маңдай қойнауы
- в) гаймор қойнауы
- г) торлы сүйектің (кеңсіріктің) алдыңғы ұяшықтары
- д) евстахий түтігі

8. Көмейдің тақ шеміршегі:

- а) қалқаншатәрізді
- б) мүйізтәрізді
- в) сынатәрізді
- г) ожаутәрізді
- д) дән тәрізді

9. Жоғарғы жақсүйек қойнауына ... ашылады.

- а) ортаңғы мұрын жолы
- б) жоғарғы мұрын жолы
- в) сына-таңдай шұңқыры
- г) төменгі мұрын жолы
- д) мұрын-көзжас өзегі

10. Маңдай қойнауына ... ашылады.

- а) ортаңғы мұрын жолы
- б) жоғарғы мұрын жолы
- в) алдыңғы бассүйек шұңқыры
- г) жоғарғы көзұя саңылауы
- д) төменгі мұрын жолы

Есептер:

№1. Ауруда – қапшықталған немесе қоршалған перитонит деген диагноз қойылды. Ортаңғы қабаттың қай анатомиялық құрылымында инфекция жиналуы мүмкін.

Жауап: Шажырқайлық қойнаулар

№2. Аурудың асқазанының артқы қабырғасында ісік бар. Қойған диагноздың дұрыстығын тексеру үшін хирург қай анатомиялық құрылыс арқылы саусағын тығып тексереді ?

Жауап: Шарбылық тесік

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 22беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

№3. Интубациялық түтікті көмейге салу үшін дәрігер тамақ арқылы көмей кіреберісі қолмен табады. Көмейге кіретін тесік немен қоршалған?

Жауап: Көмейге кіретін тесіктің алдын көмей үсті шеміршегі, артын ожау тәрізді шеміршектердің ұштары бүйірінде ожау – көмей үсті қатпарлы қоршаған

Тақырып №6

1.Тақырып: Несеп жүйесінің анатомиясы. Бүйрек, топографиясы, қызметті. Әйел және еркек жыныс ағзалары.

2.Мақсаты: Зәр ағзаларының құрылысы мен қызмет етуін зерттеу. Ер және әйел жыныс мүшелерінің құрылысы мен қызметін зерттеу. Жүрек-қантамыр жүйесінің құрылысы мен қызметін зерттеу. Сыртқы және ішкі ұйқы артериясының құрылысы мен функцияларын зерттеу.

3. Оқу мақсаты: Білім алушыларға зәр жүйесінің органдарын муляждарда, планшеттерде, кестелерде табуға, атауға және көрсетуге үйрету. Ерлер мен әйелдердің жыныс мүшелерін муляждарда, планшеттерде, плакаттарда табуға, атауға және көрсетуге үйрету. Жүрек, жүрек камерасы. Жүрек қабырғасының құрылысы. Перикард, жүрек топографиясы.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Бүйректің макроскопиялық құрылысы.
2. Бүйректің скелетопиясы, синтопиясы, голотопиясы.
3. Бүйрек қабаттары.
4. Бүйрек фиксациясы.
5. Еркек жыныс мүшесі. Еркектің несеп шығаратын каналы, бөліктер.
6. Аналық без, құрылысы, топографиясы, жасқа байланысты ерекшеліктері.
7. Жүректің сыртқы құрылысы.
8. Жүрекшелердің құрылысы
9. Үлкен және кіші қан айналым шеңберлері.
- 10.Сыртқы ұйқы артериясының бұтақтары ұйқы үшбұрышында қандай ретпен жүреді?
- 11.Ішкі мықын артериясының висцералды тармақтарын атаңыз.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 23беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Бүйректің екі полюсі дегеніміз:
 - а) жоғарғы және төменгі шеттері+
 - б) вентралдық және каудалдық шеттері
 - в) жоғарғы және медиалдық шеттері
 - г) медиалдық және артқы шеттері
 - д) төменгі және вентралдық шеттері
2. Бүйректің құрылымдық-қызметтік бірлігі:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 24беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

- а) нефрон+
- б) ацинус
- в) бүйрек бүртігі
- г) бүйрек денешігі
- д) кіші тостаған

3. Несеп ағардың ұзындығы:

- а) 25-30 см+
- б) 5-7 см
- в) 10-15 см
- г) 10-20 см
- д) 8-10 см

4. Несеп қуық ... орналасқан.

- а) қасаға симфизінің артында+
 - б) қасаға симфизінің алдында
 - в) сегізкөздің алдында
 - г) сегізкөз-мықын буынының артында
- ұршық буынының жанында.

5. Еркектің сыртқы жыныс ағзасы:

- а) ұма+
- б) қуықасты безі
- в) шәует шығаратын түтік
- г) бульбоуретралдық бездер
- д) шәует қуықшалары

6. Әйелдің сыртқы жыныс ағзасы:

- а) деліткі+
- б) анабез
- в) жатыр
- г) жатыр түтігі
- д) қынап

7. Еркектің жыныс жасушалары... дамып жетіледі.

- а) иреленген шәует өзекшелерінде+
 - б) атабез қосалқысында
 - в) қуықасты безінде
- шәует қуықшасында

8. Жүрек ... орналасқан.

- а) алдыңғы көкірекаралықта+
- б) алдыңғы көкірекаралық ортаңғы
- в) артқы көкірекаралықта
- г) жоғарғы көкірекаралықта
- д) бүйір көкірекаралықта

9. Жүректің оң жақ жүрекше- қарынша тесігінде ... орналасқан.

- а) үшжармалы қақпақ+
- б) қолқалы қақпақ
- в) митралдық қақпақ
- г) жартыайлы қақпақ

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 25беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

д) өкпе сабауының қақпағы

10. Кіші қанайналым шеңбері ... басталады.

а) өкпе сабауынан+

б) иық-бас сабауынан

в) қолқадан

г) бронх артерияларынан

д) көкірекаралық артерияларынан

Есептер:

№1. Дәрігер-рентгенолог бүйрек рентгенограммасын қарағанда оның түбекшесі қап тәрізді, кіші табақшалар бірден түбекшеге құятыны (үлкен табақшалар жоқ) көрінді. Даму варианттарын ескере отырып дәрігер бүйректің экскреторлық жолдарының қай пішінін көрді?

Жауап: Дәрігер рентгенолог бүйрек экскреторлық ағашының эмбриональдық пішінін тапты.

№2. Ауруда несеп-тас ауруы. Несеп ағардың қай жерлерінде тас тұрып қалып тесікті жабуы мүмкін.

Жауап: Түбекшеден шыққан жерінде, кіші жамбасқа өткен жерінде, қуыққа кірген жерінде.

№3. Қынап арқылы жатыр мойнын қарағанда гинеколог онда көлденең саңлауды көрді. Әйел бұрын босанған ба?

Жауап: Гинекология келген әйел бұрын бала тауып босанған.

Тақырып №7

1.Тақырып: Ангиология. Микроциркуляция туралы түсінік. Коллатералды қан айналымы. Жүректің құрылысы, қызметі. Перикард. Аорта оның бөлімдері, тармақтары. Аорта доғасы. Иық-бас сабауы. Кіші және үлкен қанайналым шеңбері. Жалпы ұйқы артериясы. Сыртқы, ішкі ұйқы артериясы. Мидың артериалдық шеңбері. Кеуде құрсак аортасы. Бұғана асты артериясы. Мықын артериясы.

2.Мақсаты: Зерделеп, құрылысының ерекшеліктері және олардың жұмыс істеуі жүрек-қан тамырлары жүйесі, қан айналымын арттырады.

3.Оқу мақсаты: Білім алушыларды плакаттарда, муляждарда серце қосылған артерияны табуға, атауға және көрсетуге үйрету. Жұлын қанмен жабдықтау. Қолтықтың астынан тағылатын, иық артериясы. Сәулелік, шынтақ артериялары. Алақан артериялық доғалар.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1.Қолтық асты артериясы, топографиясы, тармақтары облысы қанайналымы.

2.Иық артериясы, топография, тармақтары, қанмен қамтамасыз ету салалары.

3. Кеуде аорта, топография, бұтақтар, қанмен қамтамасыз ету салалары.

4.Құрсак аорта, топографиясы, тармақтары облысы васкуляризациясы

5.Жалпы, сыртқы және ішкі асты артериясы.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 26беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

6. Сан артериясы, топография, тармақ, қанмен қамтамасыз ету саласы.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу. AIS Platonus-тағы Кейстер. Webex, Zoom, WhatsApp электронды платформаларын қолдана отырып вебинарлар.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии. AIS Platonus-тағы Кейстер.

6. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г. Л. Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г. Л. Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 276еті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека<http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар,тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Ішкі каротид артериясы келесіге өтеді:
 - а) Ұйқыдағы арна+
 - б) Алдыңғы арна
 - в) Мандибулярлы арна
 - г) Айналмалы тесік
 - д) Визуалды арна
2. Жүректің сол жақ қарышасынан шыққан кеме:
 - а) Аорта +
 - б) Коронарлық артерия
 - в) Каротид артериясы
 - г) Брахиалды артерия
 - д) Тамырлы вена
3. Иық буынына қан жеткізуге қатысатын тамырлы артерия тармақтары
 - а)тоқпан жілікті қамтитын алдыңғы артерия+
 - б)капкула артериясы
 - в) бүйірлік кеуде артериясы
 - г)стерокардиалды артерия
 - д)жоғарғы кеуде артериясы
4. Құрсақ аортасының жұптасқан висцералды тармақтары
 - а)бүйрек артериялары+
 - б)ұйқы безі –он екі елі ішек артериялары
 - в)бауыр артериялары
 - г)төменгі диафрагматикалық артериялары
 - д)целий магистралді
- 5.Төменгі қолтық асты артериясының аортаның ішінен орналасуы
 - а)бел омыртқасының деңгейінде
 - б)қолқаның оң жартылай шеңберінен
 - в)бел омыртқасының деңгейінде
 - г)бел омыртқасының IVдеңгейінде
 - д)бел омыртқасының Iдеңгейінде
- 6.Оң жақ бұғана асты артериясы мынадан шығады:
 - а) Иық бастық бөшкесі+
 - б) Аортаға көтерілу

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 28беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

- в) Қолқаға көтерілу
 г) Қолтық асты
 д) Іш қуысы
7. Сол жақ бұғана асты артериясы мынадан шығады:
- а) Иық бас сабауынан
 б) Аорта доғалары+
 в) Қолқаға көтерілу
 г) Қолтық асты
 д) Іш қуысы
8. Кеуде аортасының тармақтары:
- А)алдыңғы аралық артериялар
 Б)артқы қабырға аралық артериялар+
 В)көкбауыр артериясы
 Г)төменгі диафрагмалық артериялар
 Д)бел артериялары
9. Перикардты қанмен қамтамасыз ету көздері:
- а) оң жақ коронарлық артерия
 б) кеуде аортасының перикардиалды тармақтары +
 в) дұрыс коронарлық артерия
 г) аралық артериялардың тармақтары
 д) сол жақ коронарлық артерия

Есептер:

№1. Жұлынның қанмен қамтамасыз етілуі субклавиялық артерияның жұлын артериялары арқылы жүзеге асырылады Кеуде қуысында, іш қуысында, жамбас аймағында жұлынның қанмен қамтамасыз етілуінің артерияларға ұлғаюын көрсетіңіз,

Жауап; Жұлынның қанмен қамтамасыз етілуі артқы артериялардың, бел артерияларының және сакральды артериялардың радикулярлық артериялары арқылы күшейтіледі,

№2. Басы жарақат алған жас жігіт ауруханаға түсті, Қарау кезінде науқас мұрынның қатты ауырсынуын бастады, Жәбірленушіде ішкі каротид артериясының тайырларынан зақымдалу мүмкіндігі атап өтілді,

Жауап; Жәбірленушінің іштің артқы мұрын артериясынан тың қабырғасында өтеді

№3. Асқазанды резекциялау операциясы кезінде хирург асқазан-ішек артерияларымен бірге артериялық магистралды кесіп өтті, нәтижесінде науқаста сол жақ көлденең тоқ ішектің және түсетін ішектің жоғарғы бөлігінің қанмен жабдықталуы бұзылған. Ол қай кемеңі кесіп өтті және неге?

Жауап: Хирург ортаңғы тоқ ішектің артериясын кесіп өтті, өйткені гастроэнцементальды байламды көлденең ішектің мезентериясынан ажыратпады.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 29беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

Тақырып №8

1.Тақырып: Жоғарғы және төменгі қуысты вена жүйесі. Қақпа венасы. Кава –кавальді және порто-кавальді анастомоздар. Ішкі, сыртқы, алдыңғы мойындырық вена жүйесі. Мидың веналары.

2.Мақсаты: Жоғарғы қуысты вена жүйесінің құрылымын оқу. Мидың веналары. Тұлға қабырғаларының веналары құрылысын зерттеу. Омыртқа өрімдері

3.Оқу мақсаты: Студенттерді жоғарғы қуыс көктамырдың қалыптасуы мен топографиясын атауға, табуға, көрсетуге үйрету. Ішкі, сыртқы және алдыңғы яремалық веналар жүйесі. Омыртқа өрімі.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Жоғарғы қуысты вена қандай мүшелермен байланысады (шекараласады)?
- 2.Жартылай жұп вена қай жерде орналасқан және қандай мүшелермен жанасады?
- 3.Жартылай жұп вена ағынын атаңыз.
- 4.Жартылай жұп қосалқы вена көктамырлардың ағындарын атаңыз.
5. Веналық омыртқа өрімдері.
6. Қандай тамырларда веналық қан омыртқа өрімдерінен ағады?

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
 - **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
 - **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
 - қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.
 - **6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.**
- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 30беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Іш қуысындағы тақ мүшелерінен қан жинайтын вена:
- илиак
 - қақпа +
 - төменгі диафрагматикалық
 - төменгі қуыс
 - жоғарғы қуыс
2. Бас және мойын мүшелерінен қан ...вена тамырға түседі.
- мойынтұрық +
 - бұғана асты
 - аксиларлы
 - төменгі қуыс
 - жартылай бөлінбеген
3. ... тамыр оң жақ жүрекшеге түседі.
- Жоғарғы қуыс +
 - өкпе
 - Қақпа
 - перикардальды

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 31беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

4. Тіл асты сүйектің үстіндегі тамырлар ...

- а) алдыңғы мойынтұрық қан тамырлары. +
- б) уақытша үстіңгі тамыр.
- в) кавернозды синус.
- г) сигма тәрізді синус.
- д) сыртқы қан тамырлары.

5. Қолдың латеральды тері асты венасы ... тамырға түседі.

- а) бұлшықет асты+
- б) сыртқы құмыра
- в) иық
- г) брахиоцефалдық
- д) ішкі құмыра

6. Қолдың медиальды тері асты венасы ... тамырға түседі.

- а) иық +
- б) аксиларлы
- в) бұғана асты
- г) сыртқы құмыра
- д) алдыңғы құмыра

7. Жоғарғы белдеу терең венасы - ...

- а) иық венасы +
- б) бүйір сапенозды тамыр
- в) медиальды сапенозды тамыр
- г) бел венасы
- д) брахиоцефалды тамыр

8. Іштің артқы қабырғасында орналасқан тамырлар:

- а) жоғарылаушы бел веналары +
- б) төменгі эпигастрий веналары
- в) жоғарғы қабырға аралық веналар
- г) тік ішек венасы
- д) эпигастрийдің үстіңгі тамырлары

9. Төменгі қуыс вена қай омыртқадан басталады?

- а) үшінші бел омыртқасы
- б) алғашқы сакральды омыртқалар
- в) төртінші бел омыртқасы +
- г) бірінші бел омыртқасы
- д) екінші бел омыртқасы

Есептер:

№1. Бассүйекті ашу кезінде хирург қан кетуді тоқтату үшін бастың сүйектерінің жиектеріне замазка қолданды. Қан кету қайдан пайда болғанын түсіндіріңіз?

Жауап: Бас сүйек сүйектерінің губкалы затында орналасқан диплоэтикалық веналардан қан пайда болды.

№2. Төменгі трахеостомия кезінде хирург кездейсоқ венозды анастомозды кесіп тастады, нәтижесінде қатты қан кету пайда болды. Ол қандай анастомозды кесіп тастады?

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 32беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

Жауап: Мүмкін хирург интерापоневротикалық супрастеральды кеңістіктегі қақырықты веналық доғаны кесіп тастаған шығар.

№3. Науқасты тексерген кезде дәрігер алдыңғы қабырғадағы кіндіктен жоғары және төмен ағып тұрған веноздық желіні байқады. Бұл симптом қалай аталады және сіз қандай патология туралы ойлай аласыз. Бұл жерде қандай анастомоздар қатысады?

Жауап: Клиникада бұл симптом шартты түрде «горгон медузасының басы» деп аталады, бұл цирроздың белгісі. Жоғарғы және төменгі веналық кава мен портала веналарының жүйелері арасындағы анастомоздар.

Тақырып №9

1.Тақырып: Лимфа жүйесі.

2.Мақсаты: Веналық қанның ағу ерекшеліктерін зерттеу. Лимфа жүйесінің құрылымын зерттеу. Көкбауырдың, оның веналары мен лимфаларының құрылысын және олардың топографиясын зерттеу.

3.Оқу мақсаты: Студенттерді қақпа венасын атауға, табуға, көрсетуге үйрету. Оның тармақталуы. Кава-кавальды және Порта-кавальды анастомоздар .Ұрықтың қан айналымы.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Кава-кавальды және порта-кавальды анастомоздар.
2. Қақпа венасы, құрылымы, топографиясы.
3. Қақпа вена тамырының ағымдары қандай?
4. Лимфа тамырлары мен лимфа капиллярларының айырмашылығы неде?
5. Кеуде қуысы (лимфа) каналында қандай бөлімдер бөлінеді?
6. Көкбауыр, оның вена тамырларының топографиясы, жалпы анатомиялық құрылымын атаңыз.
7. Лимфа түйіндерінің қай тобына көкбауыр лимфа тамырлары жіберіледі?

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу. **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 33беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы / . - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. ... вена құрсақ қуысы мүшелерінен қан жинайтын тамыр.
 - а) қақпалық +
 - б) аорта
 - в) төменгі диафрагматикалық
 - г) төменгі қуыс
 - д) Жоғарғы қуыс
2. Қақпа венасы кіреді:
 - а) көкбауырда
 - б) асқазанда

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 34беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

- в) ұйқы безінде
- г) бауырға +
- д) бүйректе
3. Веналық қанықпа венасына ағатын мүшелер:
- а) диафрагма
- б) бауыр
- в) ішектер +
- г) жатыр
- д) сол жақ бүйрек
4. Қақпа венасы орналасқан:
- а) аш ішектің мезентериясының қалыңдығында
- б) қораптың қорапшасының артында
- в) бауыр-ұлтабар байламы+
- г) көлденең ішектің мезентериясының қалыңдығында
- д) бел омыртқасының IV деңгейінде
5. Бауырдың дөңгелек байламы қалыңдығында орналасқан тамырлар:
- а) кіндік веналары +
- б) өңеш тамырлары
- в) бауыр тамырлары
- г) өт қабының веналары
- д) бүйрек веналары
6. Төменгі ішектік тамырдың ағымы:
- а) ішек венасы
- б) орташа ректалды тамыр
- в) сол жақ ішек венасы +
- г) оң жақ ішек венасы
- д) төменгі ішектің венасы
7. Дененің үлкен лимфа каналдары:
- а) кеуде лимфа және сол жақ лимфа жолы
- б) кеуделік лимфа және оң лимфа жолы +
- в) кеуде және құрсақ жолдары
- г) құрсақ және жамбас жолдары
- д) кеуде және ішек жолдары
8. Лимфа негізгі канал арқылы қайда ағып өтеді?
- а) қолқада
- б) бауырда
- в) жасушааралық кеңістікке
- г) веноздық синуста
- д) веноздық бұрыштарға +
9. Көкбауыр венасының ағуы:
- а) оң жақ асқазан-өкпе венасы
- б) төменгі веналық тамыр
- в) сол жақ асқазан-ішек венасы +
- г) төменгі ішектің венасы
- д) қосымшаның венасы

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 35беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

10. Төменгі ішектік тамырдың ағымы:

- а) мықын венасы
- б) орташа тік ішек
- в) сол жақ ішек венасы +
- г) оң жақ ішек венасы
- д) төменгі ішектің венасы

Есептер:

№1. Науқаста бесінші саусақтың ауыруы бар. Науқаста қандай лимфа түйіндерінің ұлғаюын көрсетіңіз?

Жауап: Мүмкін науқаста тізе асты лимфа түйіндерінің ұлғаюы болады.

№2. Науқаста қолдың бас бармағының қабынуы бар. Науқаста қандай лимфа түйіндерінің ұлғаюы болады?

Жауап: Науқаста аксиларлы лимфа түйіндерінің қабынуы болады, мүмкін үлкейген ульнар лимфа түйіндері жоқ.

Тақырып №10

1.Тақырып: Неврология. Жұлын құрылысы, топографиясы. Жұлын қабықтары. Ішкі құрылысы. Мидың жалпы сипаттамасы.12 жұп ми нервтерінің шығатын жері. Мидың қабықшалары, қойнаулары, өсінділері. Артқы ми. Сопақша ми және оның құрылысы. Көпір, оның топографиясы, құрылысы. Мишық: пішіні, құрылысы, топографиясы, аяқшалары және оның құрамы.

2.Мақсаты: Орталық нерв жүйесі құрылысының ерекшеліктерін зерттеу. Жұлынның құрылысын,сұр затты, конструкциян зерттеу. Омыртқаның ақ заты. Сегменттеу. Жұлын қабығы. Мидың құрылымын, топографиясын, функцияларын және олардың бөліктерін сопақша ми, артқы ми және көпірді зерттеу.

3.Оқу мақсаты: Студенттерді орталық жүйке жүйесін табуды, атауды, намуляждарда, планшеттерде, плакаттарда көрсетуді үйрету.Жұлынның, қабықтың сыртқы және ішкі құрылымын, жұлын нервтерінің қалыптасуын, мойын өрісінің тармақтарын, олардың инервация аймағын, құрылысын, топографиясын білуге үйрету. Мидың бөліктерін білуге үйрету: сопақша ми, артқы ми, ми көпірі.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

- 1.Жұлынның сегментіне анықтама беріңіз.
- 2.Мойын өрісінің нервтерін атаңыз және олар қайда тарылады?
- 3.Жұлынның бетінде қандай саңылаулар көрінеді?
- 4.Жұлынның сегментіне анықтама беріңіз.
- 5.Сопақша мидың шекарасын сипаттаңыз.
- 6.Сопақш мидың бетінде қандай бороздар бар.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 366еті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.
- **6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.**

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 37беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
 8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
 9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1.. Орталық жүйке жүйесі тұрады:

- а) жұлын және бас миынан+
- б) жұлын және сезім мүшелері
- в) жұлын және бас миының дің бөлігі
- г) ми және ганглий
- д) тек мидан

2.. Ретикулярлы формация-бұл нейрондар мен жүйке талшықтарының:

- а) жұлын мен ми діңінде+
- б) сүйек миы
- в) аралық ми
- г) ми қабығы
- д) көру орталығында

3.Орта мидың жоғарғы төмпешіктері:

- а) қыртыс асты дәм сезу орталықтары
- б) қыртысты көру орталықтары+
- в) Корк асты есту орталықтары
- г) тепе-теңдіктің Корк асты орталықтары
- д) қанайналым орталықтары

4. Кеуде нервiнiң тармағы ...

- а) мойын +
- б) иық
- в) бел
- г) көз
- д) құйрық

5.Мойын сегменттерінің саны

- а) 8 жұп
- б) 5 жұп
- в) 9 жұп
- г) 7 жұп+
- д) 12 жұп

6. Жұлыннан кететін мойын сегменттерінің саны:

- а)8 жұп+
- б)5 жұп
- в)9 жұп
- г)7 жұп
- д)12 жұп

7. Кеуде жұлын нервтерінің саны:

- а) 1
- б) 5

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 38беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

- в) 8
 г) 2+
 д) 13
 8. Ортаңғы миға жатады:
 а) ми аяғы+
 б) аралық ми
 в) соңғы ми
 г) артқы ми
 д) орта мидың тысы
 9. Аралық миға жатады:
 а) тұздық
 б) таламус +
 в) емізік тәрізді дене
 г) көру перекресті
 д) ми аяғы

Есептер:

№1. Науқаста иық бүгілуінің бұзылуы және білектің сәулелі жағынан тері сезімталдығының бұзылуы байқалады. Науқаста қандай нервтің зақымдануы байқалады.

Жауап: науқаста бұлшықет-тері нервінің зақымдануы байқалады

№2. Науқаста жамбастың артқы бетінің тері сезімталдығының бұзылуы байқалады. Науқаста қандай нервтің бұзылуы байқалады.

№ 3. Науқаста тері сезімталдығының бұзылуы байқалады-стереогенді сезім - затты сезу арқылы тану. Қандай жұлынның арқандары деңгейінде өткізгіштіктің бұзылуы бар?

Жауап: жұлынның артқы канатиктерінің Голя және Бурдаха шоғыры.

Тақырып №11

1.Тақырып: Ортаңғы ми. Төрт төмпешік. Ми аяқшалары. Мидың су құбыры. Аралық ми. Таламенцеллофон және гипоталамус. Соңғы ми. Мидың ақ заты. Алдыңғы дәнекер. Сүйелді дене. Күмбез.Гипокамп.

2.Мақсаты: Мишықтың құрылымын, топографиясын, функцияларын үйрену. Мишықтың сұр және ақ заттары. Аяқшалар және мишықтың құрамы. : Ромб тәрізді шұңқыршаны зерттеу. IV қарынша . Мидың нерв жүйесі. ядро, топографиясы..Өткізгіш жолдары. Соңғы мидың құрылысы мен қызмет етуін зерттеу. Сүйелді дене. Гипокамп, ішкі капсула.

3.Оқу мақсаты: Студенттерді мидың бөліктерін: мишық,құрылысы,топографиясын білуге үйрету. Студенттерді муляждарда, планшеттерде, кестелерде соңғы ми мүшелерін және ішкі капсулаларды табуға, атауға, көрсетуге үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1.Мишық және оның негізгі қызметі

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 39беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

2. Мишықтың топографиясы
3. IV қарыншаның топографиясы
4. Қарыншаның қызметі
5. Гипокамп, ішкі капсула.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу. Zoom/ WhatsApp электронды платформаларын қолдана отырып вебинарлар/видео дәрістер.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.
- **6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.**

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.

ONTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 40беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека<http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар,тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1.Бұл бөлім қозғалыстарды үйлестіруге қатысады:

- А) ұзын ми
- Б) аралық ми
- В) мишық+
- Г) орта МИ

2. Соңғы ми жарты шарының қандай бөлігі, орталық жұлгемен бір-бірінен бөлінген?

- а) алдыңғы және темендік үлес+
- б) маңдай және самай үлесі
- в) ағындық және темендік үлес
- г) аспалы және қайрағыш үлестер
- д) қалайы және аралдық үлес

3. Маңдай үлесінен самай үлесін бөліп тұратын жұлге:

- а) орталық
- б) көлденең
- в) белдік
- г) орталық
- д) латеральды+

4. Сүйелді дене талшықтармен түзілген:

- а) қауымдасқан
- б) комиссуральдық+
- в) өз
- г) проекциялық Шығыс
- д) проекциялық өрлеушілер

5. Қозғағыш анализатордың қабық ұшы:

- а) орталық алдындағы сырттан+
- б) орталықтан кейінгі сырттан
- в) жоғарғы аспалы
- г) желімдеу
- д) жиынтық

6. Орташа миға жатады:

- а) ми аяғы+

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 41беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

- б) аралық ми
- в) соңғы ми
- г) артқы ми
- д) орта мидың тысы+

7. Ми сабау бөлімдеріне не жатады:

- А) сопақша ми+
- Б) мишық
- В) көпір
- Г) орта ми
- Д) аралық ми

8. Мидың қандай бөлігі эволюциялық қатынаста ең көне болып табылады?

- А) Ми сабау+
- Б) Мишық

В) үл д) IV асқазан.

9. Сүйелді денені ... талшықтармен түзеді.

- а) комиссуральдық+
- б) ассоциативті
- в) өз

г) проекциялық төмендеу

д) проекциялық өрлеушілер

10. Соңғы ми қабығының қабаты:

- а) пирамидаальдық+
 - б) құлпынай
 - в) таяқша мен колбочканың қабаты
 - г) эпителиалды
 - д) итмұрын
- кен ми

Есептер:

№1. Науқаста аяқ-қол бұлшық еті жұмысының бұзылуы байқалады. Науқаста мишықтың қандай анатомиялық түзілімдерінің зақымдануын көрсетіңіз.

Жауап: жарты шар және тісті ядро зақымданғанда.

№2. Босану кезінде жаңа туған нәрестеде ми жарақаты пайда болды. Қатты ми қабығының қай өсіндісінің зақымдануын көрсетіңіз?

Жауап: Жұлынның жыртылуы.

Тақырып 12

1.Тақырып: Бас ми нервтері, үшкіл нерв/V-жұп/. Нервтендіру аймақтары, Бет нерві /VII-жұп/. Тіл-жұтқыншақ нерві /IX-жұп/. Кезбе нерв /X-жұп/. Қосалқы нерв /XI-жұп/. Тіласты нерві /XII-жұп/. Топографиясы, ядросы. Нервтендіру аймақтары. Жұлын нервтері. Артқы тармақтары. Көкірек нервтерінің алдыңғы тармақтары. Мойын өрімі. Нервтендіру аймақтары Иық өрімі және тармақтары.

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 42беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

2.Мақсаты: Ортаңғы ми құрылысының ерекшеліктерін зерттеу. Төрт төмпешік, ми аяғы. Аралық мидың құрылысы мен қызметін зерттеу. Бас ми нервтері құрылысы мен қызметін зерттеу. I,II,III,IV,VI жұптары.

3.Оқу мақсаты: Студенттерді ортаңғы мидың құрылысы мен топографиясын табуды, атауды, намуляждарда, планшеттерде, плакаттарда көрсетуді үйрету. Студенттерді муляждарда, планшеттерде, бас сүйек-ми жүйкелерін табуды, атауды, көрсетуді үйрету.I, II, III, IV, VI.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары.

- 1.Ортағы мидың шекарасын атаңыз
- 2.Ортаңғы миға қандай анатомиялық құрылымдар жатады?
3. Аралық мидың шекарасын атаңыз.
- 4.Таламустық аймаққа не жатады? Таламус, метаталамус, эпиталамус орналасуын сипаттаңыз.
- 5.Мидың сабауынан жоғарырақ: I және II жұптары
6. Ортаңғы мидан: III және IV жұптары

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии
- **6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.**

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 43беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Орта мидың ең маңызды нысаны
 - а) көз иннервациясы+
 - б) есту органдарын Инервациялау
 - в) жамбас мықшаларының Инервациясы
 - г) ас қорыту Инервацияоргандары
 - д) жыныстық мүшелерді Инервациялау
2. Орта мидың негізгі бөліктері
 - а) 4+
 - б) 2
 - в) 3
 - г) 1
 - д) 5
3. Ортаңғы миға қатысты?
 - а) таламус, эпителиамус, гипоталамус+
 - б) гипоталамус
 - в) тромбоцит
 - г) мишық
 - д) сопақша ми
4. Таламус тұрады..... ядродан
 - а) 40+
 - б) 50
 - в) 5
 - г) 10
 - д) 7

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 44беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

5. Ми белсенділігін зерттеу

а) электроэнцефалография+

б) ЭКГ

в) МРТ

г) КТ

д) оранензоскоп

6. Ми аяқшаларында орналасқан жұп ядро нервтері?

а) I, II +

б) VI

в) III, IV

г) II, III

д) V

7. Ми аяқтарының бөліктері.

а) basis pedunculi +

б) nervus opticus

в) nervus infraorbitalis

г) nervus cervicalis

д) nervus vagus

8. I жұп нервтер

а) жеке

б) языкоглоточный

в) үштік

г) адасқан

д) көру мүшелері

9. II жұп нервтер

а) көру

б) тілдік

в) бет

г) үштік

д) көз қозғаушы

Есептер:

№1. Жіті менингит диагнозы бар науқас ауруханаға түсті. Ауру мидың арасымен күрделенді.

Ромб тәрізді мидың қандай тесіктерінің бұзылуын көрсетіңіз қарыншадан жұлын асты кеңістігіне жұлын сұйықтығының циркуляциясының бұзылуына әкеледі.

Жауап: орта тесік (Magendi) және екі бүйірлік (Luschka) ІҮ асқазан шатыры.

№2. Науқаста жамбастың бітелуінің бұзылуы, сондай-ақ жамбастың медиальды бетінің терісінің сезімталдығының бұзылуы байқалады. Науқаста қандай нервтің бұзылуы байқалады.

Жауап: науқаста бекіту нервсінің зақымдануы байқалады.

№3. Науқас 47 жаста, бас миының ісігімен арнайы рентгенологиялық зерттеу кезінде I-III қарыншаның кеңеюі анықталды. IV асқазан кеңейтілмеген. Ісіктің ең ықтимал орналасуын көрсетіңіз.

Жауап: ортаңғы мида

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 45беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

Тақырыбы № 13

1.Тақырып: Эндокриндік жүйе. Иммундық жүйе ағзалары. Құрылысы, топографиясы.

2.Мақсаты: Эндокриндік бездердің құрылысы мен қызметінің ерекшеліктерін зерттеу. Иммундық жүйенің құрылымдық ерекшеліктерін оқыту.

3.Оқыту мақсаты: Студенттерге эндокриндік жүйені қалай табуға, атауға, модельдерге, планшеттерге, кестелерге, органдарға көрсетуге үйрету. Білім алушыларды муляждарда, планшеттерде, плакаттарда, иммундық жүйенің құрылымы мен топографиясын қалай табуға, атауға, көрсетуге үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Эндокринді ағзалардың жіктелуі қандай?
2. Қалқанша безінің топографиясын, оның массасы мен мөлшерін сипаттаңыз.
3. Ұйқы безінің анатомиясы мен топографиясын сипаттаңыз.
4. Оң және сол бүйрек үсті бездерінің анатомиясы мен топографиясын сипаттаңыз.
5. Иммундық жүйенің мүшелеріне қандай мүшелер жатады?
6. Иммундық жүйенің қандай морфологиялық белгілері тән?
7. Томпақ дене безінің анатомиясы мен топографиясын сипаттаңыз.
8. Гипофиздің анатомиялық құрылысы мен топографиясының ерекшеліктерін сипаттаңыз.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 46беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы. - Алматы: Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә.О. Адам анатомиясы.2- кітап : оқу құралы. - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Қалқанша маңы бездерінің қызметі:
- а) эндокриндік+
 - б) гемопоэтикалық
 - в) иммундық
 - ж) гемопоэтикалық
 - д) асқорыту
2. Эндокриндік бездер басқа бездерден ерекшеленеді:
- а) шығаратын каналдардың болмауы +
 - б) қақпаның болуы
 - в) қабықтың болмауы
 - ж) қызыл және ақ пульпаның бөлінуі
 - д) майлы капсуланың болмауы
3. Темір аралас секреция:
- а) ұйқы безі+
 - б) қалқанша безі
 - в) бүйрек үсті безі
 - ж) сілекей
 - д) гипофиз
4. Эндокриндік функцияны реттеудің ең жоғары орталығы:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 47беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

- а) гипоталамус+
- б) ми қыртысы
- в) метаталамус
- д) таламус
- г) эпителиамус
- 5. Гормон ұрықта жасалады:
- а) тестостерон+
- б) прогестерон
- в) эстроген
- г) адреналин
- д) тироксин
- 6. Алдыңғы гипофизге тәуелді эндокриндік бездер:
- а) қалқанша безі +
- б) паратиреоид безі
- в) ұйқы безі
- г) параганглия
- д) тимус
- 7. Қалқанша безінің паренхимасы мыналардан тұрады:
- а) фолликулалар+
- б) остеондар
- в) миофибриллалар
- ж) нефрондар
- д) асіні
- 8. Бүйрек үсті безінің жасушалары:
- а) адреналин+
- б) Эстероген
- в) Тестостерон
- г) андрогендер
- г) тироксин
- 9. Ұйқы безінің бөліктері:
- а) бас, дене және құйрық+
- б) жоғарғы, төменгі және денелік
- в) дене, түб және процесс
- г) басы, асты және денесі
- г) негіз және жоғарғы
- 10. Ұйқы безі:
- а) аралас+
- б) экзокринді
- в) эндокринді
- г) апокрин
- д) холокринді

Ситуациялық есептер:

№1. Науқас Д., 25 жаста, еңтігу, қысқа температура, ашуланшақтық, ұйқының нашарлығы, салмақ жоғалту және қолдардың дірілдеуіне шағымданады (қолжазба өзгерді). Тәбет

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы			044-81/11 208 беттің 48беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

жоғарылайды, бірақ бір уақытта дене салмағының жоғалуы байқалады. Азоттың теріс балансы байқалады, дене қызуы көтеріледі, терісі ылғалды, қалқанша безі үлкейген. Пульсі 118 / мин.

Қандай патология бар?

Жауап: Диффузды токсикалық зоб (Базедов ауруы) - Қалқанша безінің гормондарының гиперфункциясы (тироксин, триодотиронон).

№2. Науқас Р., 58 жаста, дәрігерге летаргия, апатия, баяулау шағымымен келді. Жоғарғы және төменгі қабақтың қабық тәрізді ісінуі, еріндердің, щектердің ісінуі байқалады. Ісіну тіндеріне қысым жасағаннан кейін фосса болмайды. Негізгі метаболизм төмендейді. Қандай патология бар?

Жауабы: Эндемиялық зоб. Эндемиялық зобтың негізгі себебі - топырақ пен судың жетіспеуіне байланысты тамақтың йод жетіспеуі. Қалқанша безінің гормондарының жетіспеушілігі гипофиздің тиротропты гормонының секрециясының жоғарылауына әкеліп соғады, сонымен қатар зобтың дамуымен қалқанша без безінің тінінің гиперплазиясын тудырады.

№3. Қалқанша безі резекцияланған кезде паратироид бездері кездейсоқ алынып тасталды. Операциядан кейін пациент тетаникалық ұстамаларды бастады. Көбінесе тетанияның шабуылына прекурсорлар келеді: аяқ-қолдардың салқындауы, ұйқышылдық, қышу, тыртықтау, қысылу сезімі. Прекурсорлардан кейін ауырсынатын тоник конвульсиялары бөлінеді.

Жауап: Паратироидтық гормонның жетіспеушілігі сүйек тінінен қанда кальцийдің төмендеуіне және бүйректің проксимальды түтікшелерінде фосфордың реабсорбциясының жоғарылауына, гипокальциемия мен гиперфосфатемияға әкеледі. Гипокальциемия нәтижесінде натрий мен калий иондарының, сондай-ақ кальций мен магнийдің арасындағы тепе-теңдік бұзылады, бұл өз кезегінде нейромаскулярлық қозғыштықтың күрт өсуіне әкеледі. Кальций бұлшықеттің жиырылу механизміне қатысады.

Тақырып №14

1. Тақырып: Көру мүшесі. Көздің аккомодациялық аппараты. Көздің қосалқы мүшелері. Көз жастық аппараты. Көру анализаторлары. Есту мүшесі. Құрылысы, Өткізгіш жолдары мен орталықтары. Тепетендік мүшесі.

2.Мақсаты: Көру мүшелерінің құрылысы мен функциясының ерекшеліктерін зерттеу.

3.Оқу мақсаты: Білім алушыларға көру анализаторларының жолдарын атауды, муляждарда, планшеттерде, плакаттарда қалай табуды үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Көздің тамырлы қабығының құрылымы.
2. Көз торының құрылысы.
3. Көздің ішкі өзегі.
4. Көз алмасының бұлшықеттері.

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі		044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы		208 беттің 49беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы			

5. Көздің лакрималды аппараты және көздің көмекші аппараттарының басқа элементтері.

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу,ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі Морфологиялық пәндер кафедрасы		044-81/11 208 беттің 50беті
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы		

6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
 7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
 8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
 9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)
8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Көз алмасы ... тұрады.
 - а) ядролар мен қабықшалар. +
 - б) ядролар мен кортекс.
 - в) ядро және веналық дене.
 - г) қабығы мен сулы әзілі.
 - д) кортикальды және медулла.
2. Көз алмасының қабығы ...
 - а) склера. +
 - б) миелин.
 - в) синовиальды.
 - ж) эпителий.
 - д) Жетілу.
3. Көз алмасының хориоидты бөліктері:
 - а) меншікті қан тамырлары, ирис және цилиарлы дене +
 - б) іс жүзінде тамырлы, қабықты, склера
 - в) іс жүзінде тамырлы, ретикулярлы, цилиарлы дене
 - г) кемпірқосақ, ретикулярлы және тамырлы
 - г) талшықты, склера және қабық
4. Биополярлы нейрондар кіретін қабақтың қабығы.
 - а) тор +
 - б) кемпірқосақ
 - в) склера
 - г) қабық
 - г) іс жүзінде тамырлы
5. Эбоалық камералар:
 - а) алдыңғы және артқы +
 - б) алдыңғы және бүйірлік
 - в) алдыңғы және медиальды
 - г) медиальды және бүйірлік
6. Силиарлы бұлшықет қызметі:
 - а) линзаның қисықтық өзгереді +
 - б) көз алмасының кезектерін орындайды
 - в) оқушының диаметрін өзгертеді
 - ж) қабақтарды жабады
 - д) қастың мыжылуы
7. ... сыртқы ортадан тітіркенуді қабылдайды.
 - а) Экстерорецепторлар +
 - б) Интерорецепторлар
 - в) Проприорецепторлар

ОҢТҮСТІК ҚАЗАҚСТАН MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 51беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

- г) Хеморецепторлар
 д) Висцерецепторлар
 8. Көру анализаторының кортикальды ұшы ... ойықта орналасқан.
 а) шапшаң +
 б) жанама
 в) париетоципитальды
 г) орташа уақытша
 д) тілдік

Ситуациялық тапсырмалар:

№1. Ұзақ қозғалысы бар науқаста дисбаланс байқалады, ол тынығуды тоқтатады. Науқаста қандай теңсіздік бар?

Жауап: Науқаста кинетикалық тепе-теңдік бұзылған

№2. Ашық жарықта оқушының тарылуы байқалады. Бұл реакция үшін қандай бұлшықеттер жауапты?

Жауап: Бұлшықет - бұлшықет жасушасы.

Тақырып №15

1. Тақырып: Дәм және иіс сезу және оның мүшелері. өткізгіш жолдары мен орталықтары.

2.Мақсаты: Иіс пен дәм мүшелерінің құрылымын, қызметін және топографиясын зерттеу.

3.Оқу мақсаты: Білім алушыларды иіс пен дәм мүшелерінің құрылысы мен топографиясын білуге үйрету.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Мұрын қуысының қай бөлімдерінде иіс сезу аймағы орналасқан? Неліктен бұл аймақ осылай аталады?
2. Қандай анатомиялық құрылымдар иістерді қабылдап, оларды жүйке импульсіне айналдырады?
3. Мидың қандай бөліктеріне дәм органынан жүйке импульсі жіберіледі?
4. Дәм сезу бүршіктері қай жерде орналасқан?
5. Мидың қандай құрылымдары дәм сезу мүшелерін жүйке импульстарын жібереді?

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ				SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 52беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Дәм бүршіктерінің орналасуын көрсетіңіз:
 - а) тілдің артқы бөлігінің шырышты қабаты +
 - б) қатты таңдайдың шырышты қабаты
 - в) эпиглоттың шырышты қабаты
 - ж) щектің шырышты қабаты
 - д) ауыз қуысының шырышты қабаты
2. Дәм талдағыштың алғашқы нейронының орналасқан жерін көрсетіңіз:
 - а) иінді білік +

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11		
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 53беті		
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы					

- б) ұстап қалу нервiнiң ядросы
 в) блок нервiнiң ядросы
 г) қосалқы нервтің ядросы
 д) аралық нервтің төменгі түйіні
3. Дәм талдағыштың үшінші нейронының орнын көрсетіңіз:
 а) медиальды иінді дене
 б) бүйірлік иілген дене
 в) таламустың бүйір ядросы +
 г) каудатты ядро
 д) бір ядролы
4. Дәм талдағышының кортикальды ұшының орналасқан жерін көрсетіңіз:
 а) жоғарғы маңдай гирусы
 б) жоғарғы шекті гирус
 в) сына
 г) парахипокампальды гирустың ілмегі, шина +
 д) жоғары париетальды гирус
5. Иіс сезу анализатордың алғашқы нейронының орнын көрсетіңіз:
 а) мұрын шырышты қабатының иісті аймақтары +
 б) хош иісті шам
 в) иісті үшбұрыш
 г) алдыңғы перфорацияланған зат
 д) иісті жіптер
6. Иіс анализаторының екінші нейронының орнын көрсетіңіз:
 а) иісті гломерулалар
 б) хош иісті трактаттар
 в) иісті үшбұрыш +
 г) алдыңғы перфорацияланған зат
 д) иісті жіптер
7. Иісті талдағыштың кортикальды ұшының орналасқан жерін көрсетіңіз:
 а) төменгі фронтальды гирус
 б) төменгі уақытша тирус
 в) парахипокампальды гирустың ілгегі +
 г) сына
 д) төменгі париетальды гирус

Тақырып №16

1. Тақырып: Тері және оның туындылары.

2.Мақсаты: Терінің және оның туындыларының құрылысының ерекшеліктерін зерттеу

O'NTÜSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»	
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11	
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 54беті	
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы				

3.Оқу мақсаты: Білім алушыларға терінің қабаттары мен оның туындыларын муляждарда, планшеттерде, плакаттарда қалай табуға болатынын үйрету

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Терінің қабаттары атаңыз?
2. Тері құрылымын қандай құрылымдар құрайды (түктер мен ойықтар)?
3. Терінің қосымшаларын атаңыз.
4. Шаш пен тырнақтың қандай бөліктері бар; терінің бездері.
5. Терінің бездерінің каналдары қайда (қай жерлерде) ашылады?

5. Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне жету үшін оқытудың негізгі түрлері/ әдістері/ технологиялары:

- **Аудиториялық сабақтар:** жалпы шолу.
- **Тәжірибелік сабақтар(симуляция):** анатомиялық препараттармен, муляждармен, кестелермен, планшеттермен жұмыс жасау, кіші топтарда жұмыс жасау, ауысша сұрау, тестілік тапсырмаларды шешу, ситуациялық тапсырмаларды шешу.
- **Білім алушының өзіндік жұмысы:** презентация дайындау және
- қорғау, тест тапсырмаларды құру, тақырып бойынша глоссарии.

6.Пәнді оқытудың соңғы нәтижелеріне қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері.

- ауызша сұрау, тестілік тапсырмаларды, ситуациялық есептерді шешу.

7. Әдебиет:

Қазақ тілінде:

Негізгі:

1. Рахымжанова С.О., Сайдахметова А.С., Төкешова Г.М. Физиология анатомия негіздерімен Қарағанды 2014. 228 б.
2. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 1. Сүйектер туралы ілім. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014
3. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 2. Ас қорыту жүйесі. Тыныс алу жүйесі. Несеп-жыныс жүйесі. Эндокриндік бездер. Тамырлар туралы ілім. Лимфа жүйесі- М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
4. Рақышев, А. Р. Адам денесі. 3 томдық. Т. 3. Жүйке жүйесі. Сезім мүшелері: оқулық / А. Р. Рақышев. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 376 бет
5. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 1 - кітап: оқу құралы /. - Алматы : Эверо, 2016. - 292 бет. с.
6. Кузенбаева, Ә. О. Адам анатомиясы. 2- кітап : оқу құралы . - Алматы : Эверо, 2016. - 248 бет. с.

Қосымша:

1. Рақышев, А.Р. Адам анатомиясы. 1-кітап оқулық / А. Р. Рақышев. - 2-бас., түзет. және толықт. ; ҚР Жоғары оқу орындарының қауымдастығы. - Алматы : Дәуір, 2009. - 420 бет.
2. Адам анатомиясы. Т.2. Ішкі мүшелер жүйесі және эндокринді бездер атлас / Ә. Б. Әубәкіров [ж. б.] ; жалпы ред. басқ. А. А. Идрисов. - Астана : Фолиант, 2008. - 251 бет

Электронды ресурстар:

O'NTUSTIK QAZAQSTAN MEDISINA AKADEMIASY «Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ			 SOUTH KAZAKHSTAN MEDICAL ACADEMY АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»		
«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ жанындағы медицина колледжі			044-81/11		
Морфологиялық пәндер кафедрасы			208 беттің 55беті		
Аудиториялық сабақтарға арналған әдістемелік ұсыныстардың құрылымы					

1. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т.1. Опорно-двигательный аппарат. Остеология. Синдесмология. Миология [Электронный ресурс] : учебник - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
2. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В 3 т. Т. 2 [Электронный ресурс] : М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
3. Билич, Г . Л .Анатомия человека. Атлас. В. 3 т. Т. 3 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
4. Анатомия человека. В 2 т. Т. 1 [Электронный ресурс] : учебник М. : ГЭОТАР - Медиа, 2013.
5. Сайт: www.ukma.kz
6. Репозиторий ЮКМА <http://lib.ukma.kz/repository/>
7. Республиканская межвузовская электронная библиотека <http://rmebrk.kz/>
8. Консультант студента <http://www.studmedlib.ru/>
9. Ашық кітапхана [https:// kitap.kz/](https://kitap.kz/)

8. Бақылау (сұрақтар, тесттер, есептер және т.б.)

Тесттер:

1. Терінің туындылары:
 - а) Мейромалық бездер
 - б) сүт безі +
 - в) бульбуретральды бездер
 - ж) Бартолин бездері
 - д) простата безі
2. Тері қызметі:
 - а) терморегуляция +
 - б) ас қорыту
 - в) газ алмасу
 - ж) эндокринді
 - д) иммундық
3. Терінің түсіне байланысты заттың атауы:
 - а) кератогеалин
 - б) кератин
 - в) меланин +
 - г) майлы тін
 - д) мочеви́на
4. Теріден алынған бездер:
 - а) паротит безі
 - б) тер бездері +
 - в) субмандибулярлы без
 - г) сілекей бездері
 - д) гипойдты без